

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Кузнецова Н.С.

м.Кривий ріг, КЕІ КНЕУ ім.Вадима Гетьмана

В статті представлені основні тенденції розвитку системи банківських послуг в Україні та вплив світових процесів інтеграції та глобалізації на розвиток української банківської системи.

Поняття міжнародного ринку банківських послуг можна визначити як систему економічних відносин, які виходять за рамки національних кордонів і забезпечують реалізацію попиту на різного роду послуги з боку клієнтів банків, пропозицію цих послуг банківськими установами та формування ціни на них.

Починаючи з 90-х років відбулися суттєві зміни у сфері банківських послуг. У цей період розпочалися інтеграційні процеси на світових товарних та фінансових ринках, які й визначили сучасні риси міжнародної банківської діяльності.

Глобалізаційні процеси у світі стали причиною дерегуляції та лібералізації банківського бізнесу. Даний процес супроводжувався пом'якшенням економічної політики у банківській сфері та частковою (або повною) відміною обмежень на здійснення банками окремих видів фінансових операцій. При цьому усуваються бар'єри для входу іноземних позичальників на національні ринки, пом'якшується антимонопольне законодавство щодо об'єднання інвестиційного, комерційного та страхового капіталу тощо.

Глобалізаційні процеси у світі стали поштовхом до посилення процесів концентрації капіталу у банківському секторі більшості країн. В результаті кількість самостійних банків скорочується. Особливо виразно це проявляються в країнах, де процеси концентрації банківського капіталу розвиваються найактивніше. Так, у США в 1993-2005 роках кількість банків зменшилася на 3 935 (або більш як у 1,5 рази); а за 9 місяців 2006 року – на 77. Банківський сектор Великобританії у 1990-х роках скоротився майже вдвічі.

Водночас зменшення кількості самостійних банків супроводжується активним збільшенням філійної мережі діючих банків. Так, у США за 2003-2004 роки число кредитних інститутів скоротилося на 194, але при цьому виникло 1 590 нових офісів банківських установ з операцій з депозитами. Найактивніше філійну мережу розширюють великі, а не середні й невеликі банки.

Зі скороченням кількості самостійних банків посилюються позиції великих банків на ринку банківських послуг. Так, у США на кінець жовтня 2006 року банки з активами понад 1 млрд. дол. зосередили 87,7% від загальної суми капіталу банківської системи країни, що значно перевищує показник 1992 року (70,7%). У Мексиці сьогодні шість найбільших фінансових інститутів контролюють 90 % ринку банківських послуг. Подібні тенденції характерні і для країн постсоціалістичного простору. В Україні станом на 01.01.2006 року у 12 найбільших банках (7,4 % діючих на той час) концентрувалося 57,7 % активів, 60,4 % депозитів і 59,5 % кредитів банківської системи країни,

Невід'ємним від процесу концентрації капіталу є зростання капіталізації світової банківської системи, яке відбувається все швидшими темпами.

На сучасному етапі відбувається інтенсифікація процесів концентрації та консолідації у банківській сфері на основі злиття і поглинання банків, в результаті чого фінансові інститути набувають колосальних розмірів. Об'єктами покупок стають як дрібні та середні, так і великі банки. Так, у 2004 році в США Bank One злився з J.P. Morgan Chase, внаслідок чого утворився банк з об'ємом активів 1,1 трлн. дол. США; Wachovia завершила злиття з SouthTrust, збільшивши активи до 500 млрд. дол. США.

Подібні об'єднання приводять до появи нових форм монополістичних зв'язків у глобальному масштабі – транснаціональних банків. Будучи за своєю суттю банками-гігантами, вони володіють якісними конкурентними перевагами.

Інтенсивний процес утворення гігантських фінансових інститутів шляхом злиття і поглинання банків, зростання концентрації та капіталізації великих банків загострює конкуренцію на світовому ринку банківських послуг. Якщо у 2004 році лише чотири найбільші банки мали капіталізацію, що перевищувала 100 млрд. дол. США, то у 2006 році капіталізація всіх банків першої десятки перевершила цей рівень. Змінилося і розміщення сил між банками різної національної належності. За результатами 2006 року до десяти найбільших банків планети увійшли відразу три китайських банки, причому Китайський державний комерційний банк (Industrial & Commercial Bank of China Ltd.) за розміром ринкової капіталізації вийшов на друге місце в світі, обігнавши більш ніж на 1 млрд. дол. США Bank of America Corp.

Загострення конкурентної боротьби відбувається не тільки на ринках банківських послуг, а й на світових фінансових ринках в цілому. Протягом останніх років спостерігалось істотне зростання впливу небанківських фінансових інститутів, що посилює їх конкуренцію з банками. У більшості розвинених країн світу зростання

фінансових активів небанківських фінансових інститутів відносно ВВП відбувалося стрімкішими темпами порівняно зі збільшенням обсягу банківських активів.

Деякі фахівці переконані, що наразі відбувається згортання традиційної посередницької функції банківських установ. Цей процес знаходить прояв у скороченні ролі традиційної кредитно–депозитної форми посередницької функції банків внаслідок розширення самофінансування господарюючих суб'єктів в багатьох країнах Заходу.

Виникнення нових видів фінансових операцій, якими швидко оволодівають банки поступово знищує межі між основними традиційними спектрами міжнародних ринків капіталів: валютним, кредитним та ринком цінних паперів. Важливим проявом розмивання границь між різними видами фінансового посередництва стає розвиток інтегрованої банківської діяльності, що поєднує традиційну банківську справу, інвестиційну діяльність та страхування у формі так званих страхобанків (bankassurance). Так, злиття банківської корпорації Citicorp та інвестиційно – страхової організації Travelers у формі фінансової групи Citigroup (США, 1998 рік) яскраво демонструє реалізацію консолідаційного процесу у світовій практиці.

Ринок страхування є одним з найбільш перспективних варіантів розширення бізнесу для банків.

Розширення міжнародної діяльності банків відбувається також на основі широкого впровадження довірчих операцій.

Крім того, банки активно впроваджують та розвивають факторингові, форфейтингові послуги, лізинг тощо. На сьогодні факторинговий бізнес є одним з найрентабельніших. За 2005 рік ринок факторингових послуг виріс більш, ніж на 18,7 % і склав 1,0 трлн. євро. Найвищі темпи зростання спостерігаються в країнах Східної Європи: Угорщині (59% щорічні темпи зростання за 2000 - 2005 роки), Румунії (58 %) і Польщі (54 %).

Оволодіння новими видами діяльності з боку банківських установ та розширення спектру послуг, що пропонуються, веде до універсалізації їх діяльності.

Одночасно зі зростанням кола операцій, що здійснюють банки, зростають і вимоги суспільства до ефективності банківської діяльності. Це виявляється у необхідності підвищення якості задоволення індивідуальних потреб споживачів, причому зміна потреб характерна як для населення, так і для підприємницьких структур.

Окрім тенденції до універсалізації банківської діяльності на фінансових ринках присутні і тенденції до спеціалізації. Нині спеціалізація активно використовується універсальними банками при створенні закордонних філій, що концентруються на

обслуговуванні певного сегменту фінансового ринку (регіону, набору фінансових послуг, кола споживачів).

На сучасному етапі розвитку світового господарства функціонування міжнародного ринку банківських послуг не можливе без інтенсивного розвитку банківських інформаційних технологій. Впровадження новітніх технологій допомагає банкам знайти нові шляхи отримання прибутку, скоротити витрати на інфраструктуру, персонал, покращити якість обслуговування, що сприяє підвищенню ефективності діяльності банків. Пріоритетним напрямком розвитку банківських технологій стало формування віртуальних фінансових послуг (інтернет – банкінг). В Європі переважна більшість банківських установ (понад 85 %) вже опанували та ввели його у свою діяльність

Таким чином, подальший розвиток міжнародної банківської діяльності відбуватиметься на основі інфраструктурних перетворень і фінансових інновацій, запровадження сучасних електронних технологій, засобів комунікацій та інформатизації.